

DNR: 5.1.1-2017-0111
DATUM: 2017-03-08
ERT DATUM: 2017-01-24
ER REFERENS: N2017/00222/HL

Näringsdepartementet

103 33 Stockholm

Yttrande över slutbetänkande av Parlamentariska landsbygdskommittén

Riksrevisionen har beretts möjlighet att yttra sig över Parlamentariska landsbygds-kommitténs slutbetänkande SOU 2017:1 *För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd*. Utifrån Riksrevisionens genomförda och pågående granskningar, lämnas härmed följande yttrande. I korthet anser Riksrevisionen att betänkandet inte utgör ett fullgott beslutsunderlag avseende omlokalisering av statliga myndigheter. Vad gäller förslaget om ny organisering av statlig lokal service, menar Riksrevisionen att Statens servicecenters ansvar för administrativa funktioner och dess finansieringsform måste beaktas innan myndigheten eventuellt tillförs ansvar även för medborgarservice. Angående förslagen om digitalisering, vill Riksrevisionen uppmärksamma en kommande granskningsrapport om Sveriges digitala infrastruktur med särskilt fokus på bredbandsutbyggnaden.

Statens närvaro i landsbygderna

Kommittén föreslår att staten måste bli mer närvarande i hela landet och att staten som arbetsgivare måste ta ett större ansvar för landsbygdernas utveckling. Kommittén har formulerat ett delmål om att staten ska vara närvarande i landsbygderna med arbetsplatser, myndighetsservice och polis. Riksrevisionen har synpunkter på två av de tillhörande förslagen.

Omlokalisering av statliga tjänster från Stockholm till FA-regioner i behov av statliga arbetsplatser (7.1.4)

Kommittén rekommenderar att 10 000 tjänster vid statliga myndigheter i Stockholms FA-region under en 5 till 7-årsperiod omlokaliseras till FA-regioner i behov av statliga arbetstillfällen. Vid omlokaliseringen bör regeringen väga in tre förutsättningar:

- kommuner med en besvärlig arbetsmarknadssituation
- kommuner som under en längre period fått minskat antal statligt anställda
- kommuner som under en längre period haft en befolkningsminskning.

Kommittén bedömer att kostnaderna för förslaget om omlokalisering huvudsakligen ryms inom berörda myndigheters anslag.

Tillförlitlig uppskattning av förslagets kostnader och nyttor saknas

Riksrevisionen anser att kommitténs slutbetänkande inte utgör något fullgott beslutsunderlag avseende omlokalisering av statliga myndigheter. Kommittén redovisar inte någon uppskattning av kostnader för omlokalisering. Det finns erfarenheter som pekar på att omlokalisering är förenat med stora kostnader, inklusive kostnader som följer av svårigheter att säkra tillräcklig kompetensförsörjning. Inte heller specificeras nyttor närmare. Istället görs ett övergripande antagande om att statlig närvaro i landsbygderna innebär att staten bättre kan bidra till landsbygdernas utveckling och tillväxt. Kommittén uttrycker också, med hänvisning till Statskontorets underlagsrapport till utredningen, *Statliga myndigheters lokalisering – Ett samlat underlag* (Statskontoret 2016:8), att det kan finnas ett symbolvärde i att få en statlig myndighet lokaliserad till en ort.

Riksrevisionens granskning av omlokalisering

Riksrevisionen har i rapporten *Omlokalisering av myndigheter* (RiR 2009:30) granskat effekterna av omlokaliseringar för att kompensera regioner för nedlagda förband. Granskningen fokuserade på två myndigheter: Konsumentverket och Statens folkhälsoinstitut, som flyttades i sin helhet till Karlstad respektive Östersund. Riksrevisionen framhåller följande slutsatser från granskningen som särskilt värda att beakta vid överväganden om omlokalisering:

- Omlokalisering tar tid. Myndigheternas verksamhet reducerades under flera år, vilket framförallt berodde på kompetensförsörjningsproblem. Medflyttningsfrekvensen var låg (cirka 1 procent), kompetensöverföringen var problematisk, den nya personalen saknade ämneskunskap, och behovet av specialistkunskap var stort samtidigt som denna kompetens var svår att rekrytera.

- Omlokaliseringarna blev betydligt dyrare än beräknat: ca 1,1 miljoner kronor per arbetstillfälle jämfört med den uppskattade taknivån om 700 000 kronor som Lokaliseringsutredningen (N 2004:15) redovisat.
- Det ställdes krav på egenfinansiering av omlokaliseringskostnaderna. Statsbudgeten påverkades därför inte nämnvärt, men egenfinansieringen innebar att återhämtningen tog lång tid, fyra till fem år. Om omlokaliserade myndigheters verksamhet ska återhämta sig snabbare kan det finnas anledning att se över vilket ytterligare stöd som kan ges till de berörda myndigheterna.
- Regeringen följde inte upp effekterna av omlokaliseringen, varken hur höga de faktiska kostnaderna blev eller om compensationen blev som det var tänkt. Riksrevisionen framhöll därför behovet av att ta fram bra underlag inför omlokaliseringsbeslut. Underlagen bör bygga på erfarenheter och kunskap om hur tidigare omlokaliseringar fungerat, inklusive en fullständig redovisning av kostnader som även inkluderar produktionsbortfall. Riksrevisionen bedömde därför att erfarenheter från omlokalisering av myndigheter måste tas tillvara på ett systematiskt sätt.

Goda beslutsunderlag krävs inför beslut om omlokalisering

Riksrevisionen bedömer att det är av yttersta vikt att en omlokalisering av statliga tjänster i storleksordningen 10 000 arbetstillfällen är väl motiverad och bygger på goda beslutsunderlag. Det är också viktigt att omlokaliseringar följs upp noggrant avseende kostnader och effekter. Till kostnaderna måste även räknas produktionsbortfall. Tidigare omlokaliseringar, inklusive de två senaste besluten att omlokalisera delar av eHälsomyndigheten till Kalmar och Fastighetsmäklarinspektionen i sin helhet till Karlstad, bör därför utvärderas inför framtida omlokaliseringsbeslut.

Vidare bedömer Riksrevisionen att det ur effektivitetssynpunkt kan finnas fördelar med att – som kommittén föreslår – omlokalisera delar av snarare än hela verksamheter, och att förlägga nybildade myndigheter till landsbygderna snarare än att flytta befintliga. Hur medborgarna och andra myndigheter påverkas bör också vägas in. I det avseendet finns sannolikt nyttor med att i enlighet med kommitténs förslag säkerställa att staten är närvarande i landsbygderna med myndighetsservice och polis.

Kompetensförsörjning bör beaktas vid omlokalisering

Myndigheter ska i enlighet med 3 § myndighetsförordningen (2007:515) bedriva verksamheten effektivt och hushålla väl med statens medel. Riksrevisionens granskning av omlokalisering (RiR 2009:30) såväl som Statskontorets rapport om statliga

myndigheters lokalisering (Statskontoret 2016:8) ger stöd för att möjligheterna till kompetensförsörjning inverkar på förutsättningarna att kunna bedriva verksamheten effektivt.

Riksrevisionen konstaterar att kompetensförsörjning inte omnämns av kommittén som en av de tre förutsättningarna att beakta vid omlokalisering, samtidigt som kommittén pekar ut just kompetensförsörjning som en utmaning för landsbygderna, där både privata och offentliga arbetsgivare har svårt att hitta personal med rätt kompetens.

Riksrevisionen finner detta anmärkningsvärt. Riksrevisionen anser att kompetensförsörjning och berörda myndigheters möjligheter att bedriva effektiv verksamhet i enlighet med myndighetsförordningen måste beaktas vid beslut om omlokalisering. Det kan dock ta lång tid innan de åtgärder som kommittén föreslår för att säkerställa kompetensförsörjningen på landsbygderna får avsedd effekt. Därför bör det övervägas nog om det föreslagna tidsperspektivet 5 till 7 år är rimligt.

Ny organisering av statlig lokal service (7.1.3)

Kommittén föreslår att den lokala serviceverksamhet som idag utförs av Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten förs över och samlas i en ny organisation. Detta kan, enligt kommitténs förslag, antingen ske genom att en ny servicemyndighet inrättas eller genom att Statens Servicecenter tillförs uppgiften. Där det är möjligt samlokaliseras Arbetsförmedlingens, Polismyndighetens och Migrationsverkets lokala serviceverksamhet med den nya organisationen, enligt kommitténs förslag.

En ny organisering av statlig lokal service enligt förslaget innebär att en avvägning måste göras mellan att inrätta en ny myndighet och att utöka Statens servicecenters ansvarsområde. Riksrevisionen har i *rapporten Statens servicecenter – Har administrationen blivit effektivare?* (RiR 2016:19) granskat om Statens servicecenter bidragit till att effektivisera den administrativa stödverksamhet som övertagits från anslutna myndigheter. Utifrån Riksrevisionens kännedom om Statens servicecenter, konstaterar Riksrevisionen att den lokala medborgarservice som idag utförs av Försäkringskassan, Skatteverket och Pensionsmyndigheten skiljer sig från de administrativa funktioner som Statens servicecenter har idag. Statens servicecenter kan dessutom snart få hand om myndigheternas e-arkiv, vilket innebär ett utökat ansvar för myndigheten. Det bör beaktas vid eventuellt beslut om att tillföra myndigheten ytterligare uppgifter i form av medborgarservice. Vidare är Statens servicecenter avgiftsfinansierat, vilket ett servicekontor för allmänheten inte kan vara. Den problematiken bör utredas innan Statens servicecenter tillförs ansvar för service som riktar sig till allmänheten.

Digital kommunikation och infrastruktur

Riksrevisionen genomför just nu en granskning av Sveriges digitala infrastruktur med fokus på bredbandsutbyggnaden. Resultatet av granskningen kommer att presenteras i en rapport med planerad publicering i maj 2017. Granskningens syfte är att undersöka om regeringen på ett effektivt sätt har verkat för att uppnå det riksdagsbundna it-politiska målet för säkra och tillgängliga elektroniska kommunikationer. Mot bakgrund av att denna granskning ännu inte är avslutad, avstår Riksrevisionen från att ta ställning till de enskilda förslag som kommittén presenterar inom detta område i slutbetänkandet.

Robert Boije

Lena Lakso